

การลาดตระเวนในสงครามสนามเพลาะ

กษ

การค้าทางทะเลในเวลาสงคราม

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

มหาเสวกตรี

พระขรรค์บัณฑิตสิทธิเสรี (เซียง สว่างศ์)

ปีระกา พ.ศ. ๒๔๗๖

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

คุณหญิงเยี่ยม รามยัณชิตศัลยาศาสตร์ มาทวารอรรถกถา
จะพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยารามยัณชิตศัลยาศาสตร์
และได้นำคำแปลหนังสือการลาภตระเวนในสงครามสนามเพลาะ ซึ่ง
นาย ซี. เลเวกส์ แต่งเป็นภาษาอังกฤษ และพระยารามยัณชิตแปล
เป็นภาษาไทยมาให้ผู้ช่วย คำแปลของพระยารามยัณชิตนี้ได้นำทุก
เกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทอด
พระเนตร ไต่ทรงพระกรุณาพระราชทานคำแนะนำให้แก้ไขในบางแห่ง
และพระราชทานคำอธิบายศัพท์ที่เกี่ยวข้องแก่ทหารให้พระยารามยัณชิตผู้
ไม่ใช้ทหารเข้าใจได้แจ่มแจ้ง อธิบายที่พระราชทานนั้นเป็นลายพระราช
หัตถ์ซึ่งคุณหญิงเยี่ยมได้นำมาให้ข้าพเจ้าผู้ช่วย

ข้าพเจ้าแนะนำคุณหญิงเยี่ยมว่า คำแปลของพระยารามยัณชิตผู้ถึง
อนิจกรรมนั้นควรที่จะพิมพ์แจกในงานศพคราวนี้ พร้อมทั้งคำแนะนำซึ่ง
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน ถ้าเห็นว่าเป็น
หนังสืออันน่าศึกษาค้นคว้าหรือหนังสือของผู้อื่นในเรื่องสงครามหรือทหาร ๗
ซึ่งพลเรือนแต่งและพอจะเข้าชกกันได้ หนังสือเช่นนั้นมีอยู่สองสามเรื่อง
คุณหญิงเยี่ยมจะชอบเรื่องไหนก็ขอให้เลือกเอาเถิด ต่อมาอีกสองสามวัน
คุณหญิงเยี่ยมกลับมาแจ้งว่าชอบเรื่องการค้าทางทะเล ในเวลาสงคราม ซึ่ง
ข้าพเจ้าได้แต่งไว้ ข้าพเจ้าอนุญาติด้วยความยินดี เหตุที่ช่วยร่วมราชการ
กันข้างคราวและคุ้นเคยกันมาจนบัดนี้อายุแห่งผู้ถึงอนิจกรรม

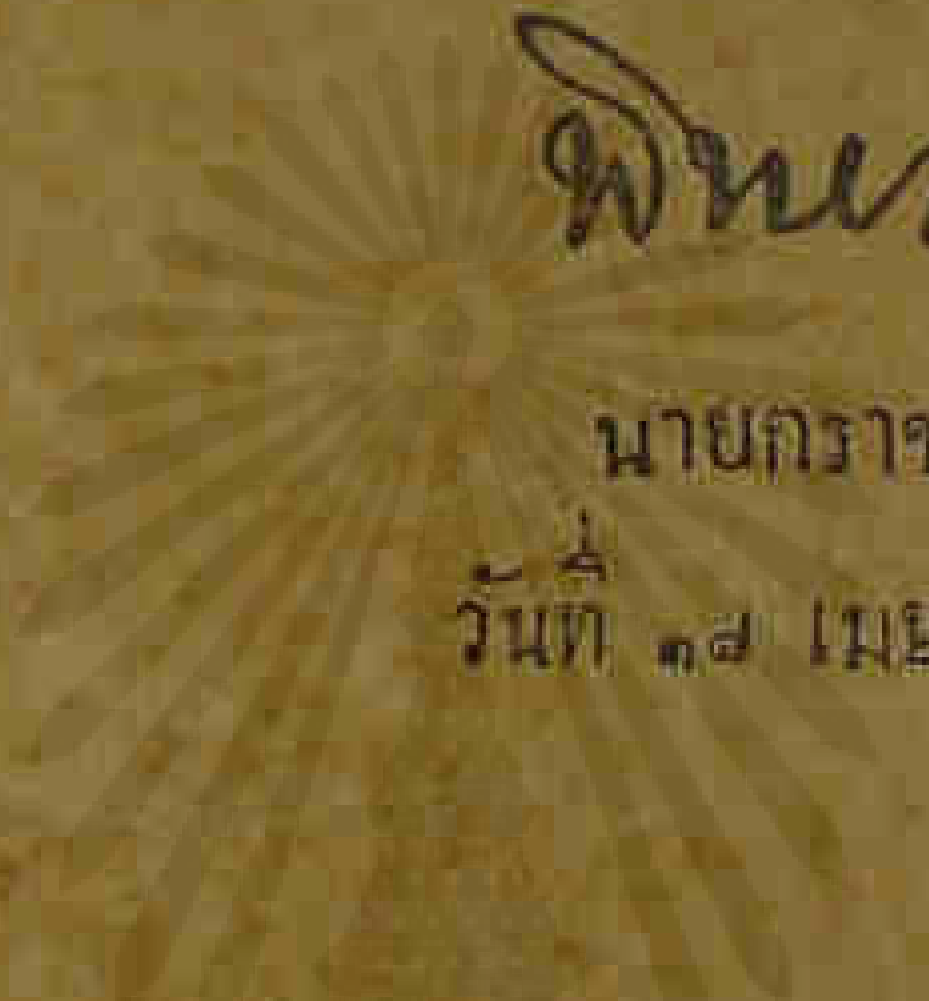
๒

อนึ่ง ในการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เราภาพได้ส่งประวัติย่อของสิ่งถึง
อนึ่งกรรมมาขอให้พิมพ์ไว้เป็นที่ระลึกด้วย จึงได้พิมพ์ไว้ที่หอคำนี้ไป

พินธุวาท

นายกราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๓๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖

พระยามหามั่นชาติสิทธิเสรี (เซียง สุวงศ์)

พ.ศ. ๒๔๓๑-๒๔๗๕

ประวัติตั้งเขป

มหาเสวกตรี พระยารามบัณฑิตสิทธิเศวณี (เซียง สวงค์)
กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

มหาเสวกตรี พระยารามบัณฑิตสิทธิเศวณี (เซียง สวงค์)
ท.ช., ท.ม. เสวกตรีกรมมหาดเล็ก ขุนพระวิบูลย์นพาทย์ (ไชว
คินทอ สวงค์) เกิดวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๓ เข้ารับราชการ
เป็นเสมียนกรมรถไฟหลวง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นเสมียน
ล่ามกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็นพนักงานล่าม พ.ศ. ๒๔๕๔
สำเร็จวิชาจากกฎหมายชั้นเนติบัณฑิตสยาม พ.ศ. ๒๔๕๗ ทำการตำแหน่ง
เจ้ากรมกองทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทแล้วเป็นเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ผู้สม
ตรลาย และได้รับพระราชทานสัญญาบัตรบรรดาศักดิ์เป็นหลวงราม
บัญชา พ.ศ. ๒๔๕๘ รับพระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์เอก พ.ศ. ๒๔๖๒
เป็นเจ้ากรมกองทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท และเลื่อนยศเป็นอำมาตย์ตรี
พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็นอำมาตย์โท พระรามบัณฑิตสิทธิเศวณี พ.ศ. ๒๔๖๕
เป็นเจ้ากรมกรมรักษาทรัพย์ และเป็นอำมาตย์เอก พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็น
พระยาในนามเต็ม พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นผู้พิพากษาศาลแพ่ง พ.ศ. ๒๔๗๓
ย้ายมาเป็นผู้รั้งตำแหน่งอธิบดีกรมพระอาลักษณ์ เปลี่ยนยศเป็นเสวกเอก
อธิบดีกรมพระอาลักษณ์ แล้วเลื่อนยศเป็นมหาเสวกตรี พ.ศ. ๒๔๗๕
ออกจากราชการรับพระราชทานบำนาญ

มหาเสวกตรี พระยารามบัณฑิตสิทธิเศวณี บวชเป็นโรคนิ ใน
ลำดับถึงแก่กรรมวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ กำนวณอายุได้ ๔๕ ปี.

ศัพท์เวลา

๑. "No man's land" สหภาพสหภาพฯ หมายความว่า
ที่ซึ่งอยู่ระหว่าง สหภาพสหประชาชาติ ๒ ฝ่าย ซึ่ง
ประเทศไหนก็ไม่ใช่. ตามสหภาพรัฐประชาชาติ (political)
"No man's land" หมายความว่า ที่ซึ่งอยู่
ต่อหน้า ต่อหลัง ซึ่งไม่มีใครดูแลหรือปกครอง ใคร
ได้แต่เพียงคนเดียวหรือประเทศที่ไม่มีความจริง. ตามสหภาพ
ที่ไปให้ไทยเอาอย่างสหภาพรัฐประชาชาติ, ซึ่งใคร
ศัพท์ "No man's land" หมายความว่า "ที่ไม่มีความจริง."

๒. "Cool-headed" = ใจเย็น, เข้มแข็ง

๓. "Stout-hearted" = ใจดี "ใจดี", คือไม่
กลัวอะไร.

๔. Agile = ว่องไว

๕. "Picked Soldiers" คือทหารที่
เลือกสรรมาอย่างดีเพื่อ
ทำหน้าที่สำคัญ. ซึ่งเรียกว่า "Picked Troops" ก็ใช่.

๖. "Storm" หมายความว่า แล้งจ๋อจ๋อทำลึบเข้าหน้าเอา
ที่มัน, อมกบาศัพทที่ "โศก" หมายความว่า อดทน
"ปล้ำ".

๗. Farm = ไร่หรือ

๘. Ridge = สันเขา,

รูปสันเขา. สันก็คือ ยอดเขาเอง แต่เพราะมีเขา
โอบล้อมสัน มีดงป่า ร่มรื่น สัน. ที่แหลม
หรือกลมก็เรียกว่า ยอด. แต่ไหล่หรือเชิง ทำกัน
สันหรือยอด ล้อม และ อยู่เหนือ เชิง.

๙. Sergeant = นายสิบเอก

๑๐. "Outflank" หมายความว่า "โอบข้าง", คือเดิน
กองอ้อมไปเข้าทางด้านข้าง ๆ ของเขาค่าย.

๑๑. Impudent = เลี้งเล้ง, ฝิ่น ปรมาท.

Prudent = อปรีชา. คำว่า "คนอบ" ทำเอาที่ลบ
ศัพท์อังกฤษก็ตรงกับ "โอบ", ฝิ่น "im-pudent
spirit", ฝิ่น "exuberant."

๑๖. "N.C.O." = "Non-Commissioned Officer"
 เป็นศัพท์อังกฤษที่เรียกทหารชั้นพลสิบ, พลสิบ
 พลสิบชั้นที่มีสิทธิ์สัญญาบัตร. ถ้าเป็นชั้นสัญญา
 บัตรเรียกว่า "Commissioned Officers"; ทั้ง
 ในและนอกตำแหน่ง. ทหารชั้นนอกตำแหน่งเรียก
 ว่า "On the Active List", กองหนุนเรียกว่า
 "On the Reserve", นอกตำแหน่งเรียกว่า
 "Retired". แต่สำหรับชื่อของนายเลตทีกัลสทั้ง
 สองชื่อ มีแต่ชื่อ "N.C.O." โดยหมายความว่า
พลสิบ, ชื่อเรียกตามศัพท์ฝรั่งเศสว่า
 "Sous-Officier", ทหารชั้นหนึ่งชั้นมีศัพท์
 ว่า "Sergeant" (พลสิบเอก) และ "Corporal"
 (พลสิบโท). ถ้ากล่าวตามทฤษฎีอังกฤษ,
 "N.C.O." มักใช้เรียกแต่พลสิบเอก, โท, สาม, สี่, ห้า;
 ชื่อ "Sergeant-Major" (จ่าพลสิบ) มีบัตร
 (warrant), เขาเรียกว่า "warrant Officer".

๑๓. "On account of" และ "thanks to"
 เป็นศัพท์ที่หมายความว่าเนื่องด้วย, อกฤษฎี
 มักใช้สำหรับที่ที่ไม่ดีนั้นเท่านั้น.

๑๘. "Attack" ตามภาคทนาย ใช้แปลกันทั่ว "โจมตี"
สั่งให้ทำ "ประหารชีวิต" ใช้สั่งให้แปลกันว่า "Charge".

๑๙. Observe = สังเกต. Examine = พิเคราะห์.

๒๐. Inclose = ล้อม, คือกันปิดล้อมโดยรอบทั้ง
ที่สี่กำแพงด้วยคือล้อมด้วยกำแพง.

๒๑. Sergeant = นายสิบเอก. Corporal = นาย
สิบโท. ยศทนาย ตามภาคทนาย + ทนายทนาย
๑๖ ต่อไปนี้: -

- นายพลเอก = General
- นายพลโท = Lieutenant-General
- นายพลตรี = Major-General
- นายพลจัตวา = Brigadier-General
- นายพันเอก = Colonel
- นายพันโท = Lieutenant-Colonel
- นายพันตรี = Major (ยศยศเวียงเก่า
Commandant)
- นายร้อยเอก = Captain
- นายร้อยโท = Lieutenant

(๖)

ทนายร้อยตรี = Second Lieutenant, หรือ
Sub-Lieutenant (ฝรั่งเศส
Sous-Lieutenant.)

ทนายสิบ = Sergeant-Major (ฝรั่งเศส
Sous-Officier)

ทนายสิบเอก = Sergeant

ทนายสิบโท = Corporal

ทนายสิบตรี = Lance-Corporal.

๒๖. Redoubt = ป้อมปราการ (ภาษาทหาร)

๒๗. Ambuscade หรือ ambush = กองซุ่ม,
จากภาษา = Abattis.

๒๘

การลาดตระเวนในสงครามสนามเพลาะ

นาย ซี. เดเวกส์ เรียบเรียง หลวงรามบัญญัติ (ช. สุวงศ์) ^(๑)

แปลเป็นภาษาไทย ตามคำร้องขอของหนังสือพิมพ์ไทย.

รามจิตติตรวจแก้

กิจการอันน่าพิศวงยิ่งอย่างหนึ่งแห่งมหาสงครามในยุโรปครั้งนี้ คือการทักองทัพทั้งสองฝ่ายต่างตั้งประจำหน้ากันอยู่ในเวลาช้านาน โดยมิได้ทำยุทธอกแก่กัน, ในสมัยเก่า เมื่อใดกองทัพหลวงทั้งสองฝ่ายยกเข้าประทะกัน ก็มักจะได้ทำการรบพุ่งกันเป็นธรรมดา และโดยมากมักจะ ได้ทำการยุทธอกกันจนแตกหัก ซึ่งเป็นผลให้โลกรุ่งศึกที่เคียด. ในสมัยนี้ กลับตรงกันข้าม. กองทัพทั้งสองฝ่ายได้ประจำหน้ากันในระยะใกล้ ๆ และเป็นอยู่อย่างนี้ถึง ๘ วัน และบางทีถึงเดือน, โดยมิได้รบกัน อย่างใหญ่ทั่วไป. มูลเหตุที่กระทำให้กองทัพต้องเปลี่ยนยุทธวิธีเช่นนี้เป็นของประจักษ์แจ้งอยู่แล้วไม่จำเป็นจะแสวงหาเหตุผล. ข้อควรระวังอยู่ แต่เพียงว่า, ในแนวรบข้างตอนหรือบางที่ตลอดทั้งแนว, ขาคีกรทั้งสองฝ่ายมักตั้งอยู่ในระยะใกล้ ชิดกันถึงหลาย ๆ วันโดยมิได้ออกไปทำยุทธอกแก่กัน. แต่การเป็นอยู่อย่างนี้ พลรบจะได้อยู่ว่างเปล่าก็หามิได้.

แท้จริงต่างฝ่ายต้องระวังไม่ให้ข้าศึกรู้ว่าเวลาใดจะไม่ได้มีการ ท่อกรซึ่งกันและกัน, มีฉนวนขาคีกรจะถอยทหารไปเสียจากแนวรบที่

(๑) ต่อมาเป็นพระยารามบัณฑิต

ไม่มีการท้อถอยนั้น และเอาไปสมทบเข้าในแนวรบตอนอื่น, ซึ่งถ้ามี
 จำนวนมากกว่าอาจกระทำการสำเร็จความประสงค์ได้. นอกจากนี้ก็ต้อง
 ไม่ปล่อยให้ข้าศึกอยู่ตามสบายใจปราศจากความรบกวน, มิฉะนั้นข้าศึก
 ก็จะถือเอาโอกาสนี้เพื่อเสริมกำลังหรือแก้ ไขที่มั่นให้ดียิ่งขึ้น. ความ
 ประารถนาทั้งสองประการนี้ ย่างที่กักกระทำให้เป็นผลสำเร็จได้ โดยที่อสู
 ร์กันด้วยการวางลูกกระเบิดใต้ดิน, และ โดยมาก โดยการลาคกระเว
 ในการสงครามสนามเพลาะ กองลาคกระเวนั้นจักเป็น ๔ ประเภท
 สุกแต่ความมุ่งหมายที่จะให้กระทำการอันใด.

ประเภทที่ ๑ เรียกว่ากองลาคกระเวก้ำบัง. คือมุ่งหมายให้เป็น
 ผู้คุ้มครองบังกันคนทำงานที่ก้ำบังกระทำหน้าที่อยู่พื้นสนามเพลาะแนว
 หน้าออกไป, เพื่อไม่ให้ข้าศึกลอบเข้าโจมตีโดยไม่ทันตัว.

ประเภทที่ ๒ เรียกว่ากองลาคกระเวคอยเหตุหรือกองลาคกระเว
 พังข่าว. ซึ่งมักจักส่งออกไปเมื่อสนามเพลาะทั้งสองฝ่ายอยู่ในระยะห่าง
 ไกลกันมาก. เพื่อสอดแนมคว้ามี่เหตุการณ์อะไรข้างใน “ท้องที่ไม่มี
 เจ้าช่อง” (เป็นภาษาทหารใช้เรียกพื้นที่ว่างระหว่างสนามเพลาะสองฝ่าย
 ซึ่งตั้งประจันหน้ากันอยู่), เพื่อให้บอกข่าวมาได้เร็วกว่าและละเอียด
 กว่าทหารยามซึ่งประจำหน้าที่อยู่ในสนามเพลาะแนวหน้า, กองลาค
 กระเวเหล่านี้เพียงแต่ไปนอนซุ่มอยู่ตามดิน ไกลจากแนวหน้า; อีก
 หนึ่งก็คอยเฝ้ายามที่วางลำหน้าแนวยามปกติออกไปนั่นเอง.

ประเภทที่ ๓ เรียกว่ากองลาคกระเวสืบข่าว, ซึ่งใช้ไปสืบเอา
 เหตุการณ์ที่มุ่งหมายโดยจำเพาะเรื่อง; เช่นให้ไปสืบให้รู้ว่าที่มั่นแห่ง

หนึ่งข้าศึกได้เข้าตั้งอยู่ในเวลากลางคืนหรือไม่, หรือสยบลักษณะแห่ง
กิจการซึ่งได้ยืนยันว่าข้าศึกกระทำอยู่ ณ แห่งใดแห่ง ๑, หรือว่าข้าศึกจะ
ผลัดทหารในวันใด ฯลฯ

ประเภทที่ ๔ เรียกว่ากองลาดตระเวนโจมตี, ซึ่งรับคำสั่งให้ ไป
รบกวนแนวของข้าศึก, เพื่อยับยั้งเสวยมา หรือประหารข้าศึกในแนวหน้า
มิทันให้รู้ตัว, หรือทำลายเครื่องขีปนาวุธที่อยู่ไกลเกินระยะยิงใหญ่
และอื่น ๆ อีก.

เป็นที่เห็นได้ง่ายว่ากิจการของ กองลาดตระเวนที่อาจบันทึกผล
สำคัญได้เพียงใด, เพราะฉะนั้นกิจการแผนกนี้จึงต้องมอบหมายไว้แก่คน
ที่ฉลาดเฉลียวที่สุด. และโดยเหตุที่เป็นกิจการอันเต็มไปทั่วด้วยอันตราย.
ต้องกระทำในเวลากลางคืน และลงปลายมีการประทะกันโดยไม่รู้ตัว
และลงพันแทงกันด้วยอาวุธสั้น, จึงต้องใช้ผู้ที่มีใจเยือกเย็นและใจเด็ด.
อีกอย่างหนึ่ง เป็นกิจการที่ต้องตรากตรำมาก, ด้วยพลลาดตระเวน
ตามปกติจำต้องกลานไปตลอดทาง, และบางครั้งอาจต้องพุ่มอยู่ในที่ ๆ
หาความสุมมิได้โดยทั้งหลาย ๆ ชั่วโมง. ไม่ต้องเลือกว่าคืนฟ้าอากาศ
เป็นประการใด จึงต้องใช้ชายฉกรรจ์ที่เป็นคนทั้งว่องไวและทนทาน.
รวมความว่า กิจการของกองลาดตระเวนเป็นงานที่มอบให้ไว้เฉพาะ
แก่นักรบผู้สรรพิเศษ. เรื่องราวข้อนี้เขียนอุทาหรณ์ (ฝ่ายฝรั่งเศส)
ให้เข้าใจวิธีการลาดตระเวนได้ คัดว่าอื่น,

มีเรื่องราวที่น่าสนใจกล่าวถึงกองลาดตระเวนทำยัง, เป็นเหตุการณ์
ที่มีแก๊งกองลาดตระเวนกองหนึ่งในหมู่บ้านแซร์ ภายหลังจากที่กอง
ทหารฝรั่งเศสได้เข้าปลดปล่อยของเยอรมันที่บ้านนาทของค, เมื่อวันที่ ๑๕
มิถุนายน ๑๙๔๗. ทหารรายกองร้อยหนึ่ง เขาได้ส่งออกไปชุกสนาม
เพลาระบนสันเขาอย่างม ๆ ในระหว่างแนวขนานแห่งกองทัพทั้งสองฝ่าย
และห่างจากสนามเพลาระเยอรมัน ๒๐๐ หรือ ๓๐๐ หลา, ในที่ใกล้ ๆ ได้
วางทหารยามไว้ ๒-๓ คนเพื่อยังกันผู้ทำงาน และหมู่ลาดตระเวน
คุ้มกรของหมู่หนึ่ง, มีนายสิบเอก ๓ พล ๕, ได้รับคำสั่งให้ยกออกไป
ข้างหน้าเพื่อคอยระวังฝ่ายเยอรมัน ซึ่งเขาจะลอบเข้าโจมตีพวกทำงานทาง
โตรกซอกเขาได้.

การได้เข้าไปตั้งลาด, คุ้มฝ่ายเยอรมันได้ยินเสียงรอบเสียง,
จึงส่งกองอย่างม ๆ มาทางซอกเขาเพื่อสืบเหตุ และนำคิดว่าเพื่อชักขวาง
ด้วย ถ้าแม้ว่าสามารถจะชักขวางได้.

ฝ่ายนายสิบเอก, ครั้นได้ยินเสียงพวกเยอรมันกลานลงทางโตรก
ข้างซ้ายมือ และคิดว่าข้าศึกจะผ่านพ้นไปในทางไกลจากตน จนไม่
สามารถชักขวางไว้ทันทั่วทั้ง, จึงใช้พลทหารคน ๓ ให้กลับไปรายงาน
ต่อผู้บังคับบัญชาให้ทราบว่ามิถุนายนของทหารเยอรมันยกมา, แล้วคุมพลที่คง
อยู่ ๓ คนนั้นพยายามด้วย อากาศอันกล้าหาญที่จะชักขวางการเคี้ยวแห่ง
ทหารเยอรมันเหล่านั้นโดยวิธีทำการโอบข้าง และยกเข้าแข่งข้างทาง
ค้ำนอก นายสิบเอกผู้ทำการได้สัมประสงค์. ด้วยเหตุว่า ทหาร
เยอรมันเมื่อได้ยินเสียงหมู่ลาดตระเวนกลานยกมาข้าง ๆ ก็เกรงจะถูก

ศึกษาจากกองใหญ่ของตน, จึงถอยกลับทันที และเลยถูกหมู่ลาด
ตระเวนฝรั่งเศสยิงก่อนให้ ไปเร็วขึ้นอีกด้วย

นายস্যเอกผู้หนึ่งว่า ไทกระทำการดูหน้าตาของตน คือขี้ของกิน
มิให้เกิดความเสียหาย มิให้คนทำงานฝ่ายตนหรือความแตกตั้นซึ่ง
อาจจะมิได้ ในหมู่คนทำงาน ไทถูกกระสุนขี้เยอรมัน ถ้าแม้ว่า
สามารถเข้ามาได้ถึงระยะใกล้พอ

เรื่องที่ระกล่าวคือไปนี้เป็นอุทาหรณ์ (ฝ่ายฝรั่งเศส) สำแดง
ประโยชน์ของกองลาดตระเวนฝั่งซ้าย เหตุใดเกิดขึ้นในแคว้นฮาวทัวส์
เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ ระหว่างซเซสกับเนอวิลลชงทวาลศ เป็น
ค่ายลตสนามเพลาะทั้งสองฝ่ายห่างกันประมาณ ๕๐๐ หลา

หมู่ลาดตระเวนฝั่งซ้ายหมู่หนึ่ง รัยคำสั่งออกไปทำการในแผ่นดิน
กลางนั้น ครั้นเวลาประมาณ ๒ ยาม ไทยินเสียงทหารเยอรมัน
พวกหนึ่งซุกกิน พอเคี้ยวออกไปข้างหน้าอีกหน่อย ก็ไ้เห็นพลเยอรมัน
ประมาณ ๒๐๐ คน กำลังทำงานอยู่กลางแจ้ง พวกนี้มีหลายคนที่
เดินเล่อดถึงกับตอกเสื่อชั้นนอกสี่เท้าออกกองไว้ เสื่อชั้นในชาวจึงกระทำ
ให้เห็นทั่วไ้แต่ไกลแม้ ในเวลามืด หมู่ลาดตระเวนฝรั่งเศสจึงสามารถ
สังเกตเห็น ไ้โดยทหารยามและกองลาดตระเวนฝ่าย เยอรมันไม่ทันรู้สึก
ความเล่อดทั้งนี้ความมรณมาสู่พวกเยอรมันด้วยกันเอง นายস্যเอก
ผู้นำหมู่ลาดตระเวนฝั่งซ้ายนี้ ไ้สั่งข่าวไปถึงผู้บังคับบัญชาของตนทันที
ฝ่ายฝรั่งเศสจึงส่ง นายทหารชั้นประทวน ๑ นายคุมขนกส ๑ กระบอก

ออกมาทำการ โดยเหตุที่กระทำการได้ในระยะไกล และอาศัยเหตุ
ที่เสื่อชาวของทหารเยอรมันเห็นดินคอยู่แล้ว การคังบนและคังคูนยบน
จึงสำเร็จได้อย่างเรียบร้อยและไม่กระเทือนไสทซำคักสกันคเคี้ยว และ
ในทันใดก็ได้ยิงกรากไปทางทหารเยอรมัน โดยรวดเร็ว ทหารเยอรมัน
แตกคันวังหนีกันอลหม่านตังคนตายและบาดเจ็บไว้เป็นอันมาก

ถึงแม้ว่ากิจการในหน้าที่ลาดตระเวนฟังข่าว ตามปกติไม่สู้มี
อันตรายก็จริง แต่บางครั้งบางคราวก็ต้องการความกล้าหาญจริงอยู่
บ้าง ก็จึงจะแสดงในเรื่อง (ฝ่ายฝรั่งเศส) ต่อไปนี้

แนวรบในแดนอาร์กอนมีแห่งหนึ่ง ที่สนามเพลาะของทั้งสองฝ่าย
ห่างกันประมาณ ๕๐ หลา และบนแผ่นดินกลางนั้นมีชายตวกซึ่งเต็มไปด้วย
ไฟ จนเป็นการเหลือวิสัยที่ลาดตระเวนจะรุกฝ่าไฟไปได้ ในที่ไม่มีเจ้าของ
แห่งนั้น แต่ฝ่ายฝรั่งเศสสังเกตเห็นย้อลูกแตกย่อย ๓ ซึ่งอยู่ถัด
ออกมาจากหน้าสนามเพลาะของเยอรมันหน่อยเคี้ยว แต่ล้นนัยตาซำคัก
เพราะเห็นแห่งสนามเพลาะของซำคักนั้นเองยังอยู่ ฝ่ายฝรั่งเศสได้ตก
ลงใจที่จะชกตอโมงทางใต้ดินไปยังที่หลุมนั้น และจะวางค่านฟังไว้ที่
นั้น เขาได้กระทำตามความคึกและทุก ๆ คินคักได้คักทหารที่เข้าใจภาษา
เยอรมัน ๒-๓ คนให้คัลานลอคตอโมงไปโผล่ขึ้นที่หลุมลูกระเบิด คอย
ฟังทหารเยอรมันสนทนากันห่างจากตนประมาณ ๒-๓ ศอก จนสว่าง
จึงกลับ ใคร ๆ ย่อมจะเล็งเห็นฐานะของผู้กระทำหน้าที่นี้ได้ เมื่อ
ใดคักคองว่า ถ้าเขาทำเสียงแม่มดเพียงค้อย ๆ ก็อาจจะเป็นเหตุให้
ทหารยามเยอรมันรู้ และเมื่อซำคักเห็นเขาแล้ว คงจะถูกฆ่าหรือ

จับเป็นขะเลย ไม่ทันระไค้กลานหนีมาลงอุโมงกลัยมาสนามเพลาะฝ่าย
 คน ท่านพึงรายนไค้พิสูจน์คนไค้เห็นคุณประโยชน์เป็นอันมาก คือไค้
 ทราบข่าวก่อนถึง ๒ ครั้ง ข้าศึกเตรียมตัวระโจมตี ไค้แจ้งข่าว
 ทันท่วงทีคั่นก จนฝ่ายฝรั่งเศสมีเวลาเตรียมตัวไวรบกัน และไค้ขับ
 ไค้ทหารเยอรมันแตกกลัยไปทั้ง ๒ ครั้ง

กองลาดตระเวนสืบข่าวกัยกองลาดตระเวนโจมตี กระทำหน้าท
 มีอันตรายมากที่สุดในกักรแห่งการลาดตระเวนทั้งปวง ค้วยกของ
 ลาดตระเวนจำพวกนี้ จำต้องเข้าประชิดติดต่อกับข้าศึก และโดย
 มากมักลงปลายค้วยการต่อสู้จนถึงอาวุธสั้น เรื่องที่จะบรรยายต่อไป
 เป็นตัวอย่างไค้เห็นอันตรายซึ่งกองลาดตระเวน ๒ เหล่านี้คือต่อสู้

เรื่องที่ ๑ ทหารยามของกองร้อย กองหนึ่งซึ่งรักษาสนามเพลาะ
 หน้าเมืองตราฮอนในเค็สนมิถุนายน ๑๙๑๗ ไค้สังเกตเห็นฝ่ายเยอรมัน
 วางทหารยามไว้แห่งใหม่ ห่างจากทหารยามคนสุดท้ายของฝ่ายฝรั่งเศส
 ๒๐๐ หลา และดูเหมือนว่าในเวลากลางคืนฝ่ายเยอรมันไค้แอบ
 กระทำการอย่างหนึ่งในที่คั่นสวนผัก ซึ่งมีกำแพงศิลาล้อม และ
 ซึ่งอยู่กึ่งกลางระหว่างสนามเพลาะทั้งสอง ฝ่ายฝรั่งเศสจึงเห็นว่าควรส่ง
 ลาดตระเวนออกสืบสวนให้ทราบว่าเยอรมันวางยามไว้แห่งใดแน่ และ
 การงาน (ซึ่งไค้ยินเสียงกระทำในเวลากลางคืนนั้น) ไค้กระทำใน
 ที่สวนผักนั้นแน่หรือไค้

หมู่ลาคตระเวณมีนายสืบเอก ๑ นายสืบโท ๑ พลทหาร ๔ ยก
 ออกจากที่มั่นในเวลา ๒ ยามมืดสนิท ชั้นแรกค้นหาทางยามข้างฝ่าย
 เยอรมันได้สัมประสงค์ แล้วจึงกลานต่อไปที่สวนผัก ก็ได้ทราบว่า
 ทหารเยอรมันได้เข้ามายึดไว้แล้ว โดยมีนั้นคง. และกำลังก่อสร้างขี้นม
 สนามหน้าแนวอย่างแข็งแรง แต่ทหารยามเยอรมันคงจะได้ยินเสียง
 ที่นำส่งสัยและบอกอาณาเขตคฤณญาชนหรืออย่างไร, พวกคนงานจึงหยุด
 พุดและหยุดงานทันที. นายสืบผู้ควบคุมหมู่ลาคตระเวณจึงตกลงใจว่า
 จะส่งขันธ์อยู่กยที่จนกว่าพวกเยอรมันลงมือทำงานอีก, จึงคอยถอยกลับ
 เพื่อเสียงคนงานจะได้กลับเสียงฝ่ายตน. แต่ต่อมาสักประเดี๋ยวก็ได้ยิน
 เสียงคนมาทางข้างหลัง. ไม่ต้องสงสัยเลย เสียงนั้นเป็นเสียงหมู่
 ลาคตระเวณเยอรมันออกไปทำการกำลังกลับมากองของตน, และด้วย
 เหตุฉะนั้นหมู่ลาคตระเวณฝรั่งจึงตั้งคอกอยู่ในที่ซึ่งอาจถูกทำร้ายได้ทั้งจาก
 ทางข้างหน้าและข้างหลังตน, แน่ทีเคยวทหารเหล่านั้นย่อมเตรียมพร้อม
 ที่จะต่อสู้จนตัวตาย, แต่ถ้าเขาทั้งหมดตายหรือถูกจับเป็นชะเลยเสียแล้ว
 ทางกองทัพก็จะไม่ได้ข่าว, และฝ่ายเยอรมันเมื่อมีความสงสัยเช่นนั้น
 ก็จะวางกองขุ่มไว้ บ้างกันไม่ให้ลาคตระเวณฝรั่งเคสมากัอมมองใกล้ ๆ
 อีก, นายสืบเอกผู้ซึ่งพยายามพาพวกตนเลียง ออกให้พ้นทางที่
 ลาคตระเวณเยอรมันจะเคิรกลับ, และการทั้งนี้ก็ได้กระทำสำเร็จ, หมู่
 ลาคตระเวณเยอรมันเคิรผ่านเคียคพลทหารฝรั่งเคสคนหลัง ผู้ซึ่งนอน
 แฝงอยู่ในหญ้า แต่พวกเยอรมันที่ในสวนได้ ยินเสียงคนกลานเข้าไปอีก
 เกรงว่าคนจะถูกถอยทำร้าย จึงเขายืนยิงไปทางหมู่ลาคตระเวณเยอรมัน,

จนคนพวกนั้นต้องร้องตะโกนอย่างเคืองว่ายิ่งผิดทวี นายสิบเอกฝรั่งเศส
 ผู้ชาวยุโรปได้ ดยเอาโอกาสที่เกิดเหตุยุ่งขึ้นนั้นเพื่อพาพวกตนหนักกลับ
 มายังแนวของตนโดยซำคักมิได้รู้ สักตัว ได้มาแจ้งเหตุการณ์ตามที่
 ได้รู้ ได้เห็น ในเรื่องที่ตั้งของเยอรมัน. หมู่ลาภตระเวนพวกนี้ต้องคลาน
 ไปเป็นหนทางประมาณ ๒๐ เส้น และต้องเสียเวลามากกว่า ๓ ชั่วโมง

เรื่องที่ ๒ เกิดขึ้นในแนวขรวางชู เซสกับเนอ วิลส ซึ่งที่วาสก
 ในเดือนกันยายน ๒๕๕๗

ผู้บังคับบัญชาฝ่ายฝรั่งเศสสงสัยว่าสนามเพลาะแห่งหนึ่งซึ่งทหาร
 เยอรมันเข้าตั้งอยู่ในเวลากลางคืนนั้น ในเวลากลางวันไม่มีใครรักษา,
 เพื่อทราบแน่ จึงต้องส่งลาภตระเวนข้าม "ที่ไม่มีเจ้าของ" ไปคุ้มคุม
 ในเวลากลางวันแสดก ๆ. ไม่ต้องช่วยกล่าวเลยว่ากิจการอันนั้นอันตราย
 อย่างที่สุด, เพราะไลน์ทหารเยอรมันจะไม่สังเกตเห็นพวกลาภตระเวน
 และไลน์ไม่ยิงเอา. จึงได้ประกาศเรียกผู้อาสา, และมีทหาร ๕ คน
 (จ่านายสิบ ๓ นาย สิบโท ๒) วิชาสาจะออกไป. พอทหารทั้ง ๕
 ออกไปพ้นสนามเพลาะฝ่ายตน ทหารเยอรมันก็เห็นเข้า และระดมยิงเร็ว
 ควดยับันเล็กอย่างที่ได้คาดคะเนไว้แล้ว. เป็นคราวเคราะห์ที่ ขนพนักิน
 หนึ่งออกกรกเป็นพง, ช่วยให้ทหารนั้น ๆ ย่องจากหลุมกระสุนแตกแห่งนั้น
 ไปแห่งนั้นโดยซำคักมิได้เห็นทวง่าย ๆ. เขาได้ ไปถึงสนามเพลาะ,
 ได้เห็นว่าไม่ได้ มีทหารรักษาอยู่กึ่งกลางทหมาย, และได้พากันกลับ
 ถูกยิงมาตลอดทางอย่างฮาไป. ไม่มีใครที่ยิงเข้าที่คนเคี้ยว, แต่

เสื้อผ้าของเขาปรุ่งเขียนรอยกระสุนปืนเลี้ยวทุก ๆ คนได้รีบกางแขนสงคราม
เป็นเครื่องประคองเกยรคยศ.

ก่อนจบคำทักทายเหตุการณ่ลาคกระเวณณระยั้ง. ซ้ำพเจ้าระเล่า
อีกเรื่องหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่า กิจการลาคกระเวณหาได้ปราศจาก
ความขยขันเสมอมิได้.

ในเดือนกันยายน ๒๕๕๗ โกล้ท่ายลขวัล-เส่อ-เปร์ทรี, หมู่
ลาคกระเวณฝรั่งเศสหมู่ ๓ ได้รับคำสั่งให้ออกไปในเวลากลางวันเพื่อ
สืบสวนว่า กองทหารเยอรมันได้เข้าตั้งใน โรงนาแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ใน
ระวางสนามเพลาะทั้งสองข้างหรือไม่. พอหมู่ลาคกระเวณโกล้ท่ายลขวัล
ก็ไปเห็นลาคกระเวณเยอรมันพวกหนึ่งกำลังจะเข้า ไปที่ โรงนาอันเหมือนกัน
ต่างฝ่ายต่างเห็นกัน และรีบการที่จะยิงคยให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องถอยกลับ.
ทันใดนั้นม้เสียงปืนดังสนั่น แต่ทำให้กองลาคกระเวณทั้งสองฝ่ายลงมือ
สู้รบเขาเป็นเขาตายกันไม่. สกกรใหญ่ตัวหนึ่งเกิดออกมาจาก โรงนา,
ทหารทั้งสองฝ่ายต่างพยายามยิงสกกรนั้น, ประสงค์จะเอากลับไปแนว
ของตน แต่หวังว่าพวกตนจะได้ อ้อมหน้าสำราญ. สกกรถูกขยล้มลง
ตายแล้ว, ลาคกระเวณทั้งสองฝ่ายจึงเกิดการเข้าแย่งซึ่งเขาเป็นของตน
ฝรั่งเศสเคระหคกว่าซึ่งเขาสกกรนั้นได้ และต่อไปนั้นไม่จำเป็นค้อง
กล่าวว่ ในการที่ลาคกระเวณฝรั่งเศสได้รับการต้อนรับอย่างเอิกเกริก
ในเมื่อกลับไปถึงกองของตนนั้น, ก็ทำใช้เพราะความยินดีที่ ได้นำข่าว
โรจนามารายงานอย่างเดียวไม่.

การค้าทางทะเลในเวลาสงคราม

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงเขียนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕

การค้าทางทะเลของชาติที่ทำสงครามนั้น ค้ครุยอมมุ่งร้ายอยู่เสมอ เพราะหวังตัดกำลังซึ่งกันและกัน ในพงศาวดารเมื่อชาติอังกฤษกับชาติฮอลันดารบกันนั้น ต่างชาติมุ่งหมายทำลายการค้าขายของศัตรูเป็นข้อใหญ่ ทพเรือทั้งสองฝ่ายมีกำลังพอต่อสู้กันได้ ต่างฝ่ายทำลายสมบัติของศัตรูลงไปได้เขื่อนอันมาก ส่วนสงครามซึ่งเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ การทำลายสินค้าทางทะเลมิใช่ความมุ่งหมายในเบื้องต้น แต่ก็ไ้กระทำกันมาแล้วจนเต็มความสามารถทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งกำลังทัพเรือมากก็ไ้กวาดองค้าขายของศัตรูให้หมดไปจากทะเล อีกฝ่ายหนึ่งกำลังทัพเรือน้อยกว่าก็ทำร้ายเรือค้าขายของข้าศึกไ้แต่ตามทมิโอกาส ใช้เรือรบที่แล่นขนหลังนำอย่างทดำ ไ้หน้าอย่าง

การสงครามทุกครึ่ง ถ้าชาติที่ทำสงครามมีการค้าขายทางทะเลมากควรคำนึง ฝ่ายศัตรูก็ควรพยายามทุกทางที่จะชักมเขาเป็นประโยชน์ของตน หรือมีฉะนันทาทำลายเสียเพื่อตอนกำลังข้าศึก อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของก็ควรพยายามทุกทางที่จะชักมการค้าขายของศัตรูให้ การค้าทางทะเลของชาติที่ทำศึกกันนี้ยังมีปริมาณและราคาแพง การทำลายไ้ก็ยิ่งเป็นประโยชน์แก่ศัตรูในทางตอนกำลังกัน ยกตัวอย่างเมืองอังกฤษมีการค้าทางทะเลมาก และอาศัยการค้าทาง

ทะเลเป็นเครื่องขังชีวิต ถ้าเยอรมันทำลายการค้านั้นได้ อังกฤษจะแพ้
 โดยเร็ว เพราะการค้าทางทะเลเป็นเหมือนเส้นโลหิตซึ่งบำรุงชีวิตของ
 ชาติ ส่วนชาติเยอรมันนั้นมากำลงมากในการสงคราม แต่จะเป็นด้วย
 ทั้งบ้านเมืองอยู่ในดินซึ่งใช้ทางบกได้ ก็ตาม หรือเป็นด้วยการค้าทาง
 ทะเลมิใช่เส้นโลหิตซึ่งบำรุงชีวิตก็ตาม เมื่อเสียการค้าทางทะเลไปแล้ว
 ก็หาสินค้าลงไม่ เหตุฉะนั้นกล่าวได้ว่าปริมาณและราคาแห่งสินค้าทาง
 ทะเลของชาติที่ทำการสงครามนั้น เป็นมาตรฐานสำหรับวัดความเพียรซึ่งฝ่าย
 ศัตรูคงจะใช้เพื่อทำลายกำลังชาติก็ แต่ปริมาณและราคาการค้าทาง
 ทะเลของชาติที่ทำการนั้นมิใช่มาตรฐานสำหรับวัดความเพียรซึ่งชาติที่เป็น
 เจ้าของการค้าจะต้องใช้เพื่อการคุ้มครองการค้าของตน มาตรฐานที่จะใช้
 วัดความเพียรนั้น คือกำลังทัพเรือของชาติ ถึงการค้าขายของชาติที่
 ทำสงครามจะมาก ถ้ากำลังชาติกันอยการรักษาก็ไม่คงรัดให้มากนัก
 ตัวอย่างที่จะกล่าวให้เห็นได้ คือเมื่ออังกฤษรบกับเยอรมัน การค้าของ
 อังกฤษมีทั่วโลก แต่ด้วยเหตุชาติเยอรมันมีกองทัพเรือ อังกฤษจึงไม่
 ต้องรักษาการค้าทั่วโลกนั้นเลย ส่วนในสงครามยุโรปนั้นกองทัพเรือ
 เยอรมันมีกำลังเข้มที่ ๒ อังกฤษ อังกฤษต้องใช้กำลังทัพเรือทั้งหมดใน
 การป้องกันการค้าของตนในทะเล และถ้าอังกฤษป้องกันการค้าทาง
 ทะเลอยู่ได้คราใด คราใดนั้นอังกฤษไม่ต้องเกรงศัตรูจะยกข้ามทะเลไป
 เข้ายยเกาะอังกฤษ เพราะเหตุว่าความเข้มใหญ่ในทะเลจนถึงเรือค้าขาย
 ของคนเคียวได้ทั่วไปนั้น ย่อมเป็นเครื่องป้องกันให้ชาติถุกทัพข้าม

ทะเลได้ ตกส่วนกล้าตามตทชและใช้พงศาวดารเป็นหลัก คำที่
กล้าวมใช้พยากรณ์วัดแห่งการสงครามกรุงน

ธรรมเนียมเวลานแสดงว่าการสงครามบนบกนั้น ทวพยสัมบัคส์ส่วน
บุคคลของชาติอริเป็นสังขกัศรจะยกถือเอาไม้ไต้ ทำลายไม้ไต้ หรือ
ถ้าจะยกถือหรือทำลายก็จะต้องจ่ายเงินให้คามราคาอันสมควร ส่วนการ
สงครามทางทะเลนั้นธรรมเนียมตรงกันข้าม คือ ทวพยสัมบัคส์ของชาติ
อริซึ่งพบในทะเลนั้น แม้จะเป็นสัมบัคส์ของบุคคลก็อาจะยกถือเอาไต้ ข้อที่
ธรรมเนียมทางบกและทางน้ำตรงกันข้ามเช่นนี้ เมื่อยังมีไต้ครกครองให้
ละเอียตก็น่าเย็นภพศวง แต่มีคำอธิบายว่าการทางบกและทางน้ำจะนำ
มาเทียบว่าผิดกันดังเช่นนั้นไม่ได้ เพราะในเวลาสงครามการค้าของ
ชาติที่ถูกย้ายยอมจะตก ๆ ซัก ๆ อยู่เสมอไม่ว่าทางบกหรือทางน้ำ ถ้า
จะพบระหว่างชาติที่รบกันอยู่ใช้วิธีการค้าคงจะหยุดนิ่งที่เดียว อนึ่งกินแดน
ซึ่งข้าศึกยกเข้าไปเหยียบขย้านั้น รถไฟทั้งหมดและถนนเกือบจะทั้งหมด
ยอมจะอยู่ในมือข้าศึก สำหรับการขนทหารขนลำเดียวและสัมภาระทั้งปวง
เช่นในเวลานั้นสินค้าระหว่างกรุงปารีสกับกรุงเบอร์ลินคงจะไม่มี หรือหาก
จะมีบ้างก็คงจะน้อยที่สุด การค้าขายระหว่างเมืองที่อยู่ในแดนรบนั้นถ้าจะ
เดินไปมากข้เมืองฮอแลนด์ หรือเมืองอื่นที่เป็นกลางก็คงจะมีบ้างแต่
น้อยที่สุด ถ้าจะเทียบก็เสมอกับเรือค้าซึ่งเลิกตลอดพันเรือรบศัตรูไปได้
ฉะนั้น อนึ่งในเมืองที่ถูกล้อม ข้าศึกคงจะไม่ปล่อยให้สินค้าเข้าไป
เป็นอันขาด ถ้าใครนำสินค้ามาก็คงจะห้ามหรือรับเอาไปใช้ ในการทัพ
รวมความว่าในแดนที่เป็นสนามรบ การค้าขายยอมจะหยุดทั้งหมด แม้สินค้า

เป็นสมัยที่ส่วนทวีปก็เช่นเดียวกัน เพราะว่าแต่ในแดนที่เป็นสนามรบ
 แม้ในที่อื่น ๆ อันเป็นเขตต์ของประเทศที่มีชาติกเขาไปเหยียบ การค้า
 ขยายทางบกก็คงจะติดขัดทั่ว ๆ ไป เหตุฉะนั้นจะกล่าวยืนยันว่าการรบทางบก
 ก็ควรต้องเคาะพ้อมสมัยที่ส่วนบุคคล การรบทางเรือไม่ต้องเคาะพ้อมนี้ไล่
 ระดูนัก ถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องจะต้องกล่าวช้อยกเว้นหลายข้อ อันที่จริง
 ข้อที่ผิดกันในทางบกและทางน้ำมีแต่เพียงว่าในทางบกสมัยที่ส่วนบุคคลรบ
 ไม่ได้ ทางน้ำรบได้เท่านั้น แต่ข้อที่ผิดกันนี้ไม่สำคัญ ความสำคัญ
 อยู่ในข้อที่ตอนกำลังทรพย แห่ง ชาติกควยวิยของ กนมให้ค้าขายแลกเปลี่ยน
 ไ้กับชาติอื่น ๆ เท่านั้น การห้ามไม่ให้ค้าขายนี้ระทางบกก็ตาม
 ทางน้ำก็ตาม ย่อมเป็นที่เคอครอนแก่ชาติกยิ่งกว่าการทำลายทรพย
 สมัยที่ส่วนบุคคลเล็ก ๆ น้อย เพราะฉะนั้นการบีคทางค้าขายก็มีผล
 ไม่น้อยกว่าการบีคสินค้าทางเรือเลย ชาติบางชาติซึ่งมีการค้าขายทางบก
 มากนั้น ถ้าถูกบีคการค้าทางบกก็เคอครอนมาก แต่ถาสินค้าในทะเล
 ถูกบีคไปหมดก็ไม่สู้เคอครอน
 เมื่อก่อนสงครามครั้งนี้ มีคนบางพวกเห็นว่าการบีคสินค้าของ
 บุคคลที่พยกลางทะเลนั้นควรเลิก บางพวกไม่เห็นควยและอธิบายถึงที่
 กล่าวมาแล้ว และซักกล่าวว่าการทำสงครามนั้นใช้ วิยเรียวแรงทำลาย
 ชีวิตคนและกระทำการทกทางที่จะกำรายชาติก การวิยและการทำลาย
 สินค้าทางทะเลนั้นเป็นวธิอนหนึ่งของการสงคราม แต่เป็นวธิทนยว่าอ่อน
 เพราะเหตุว่าไม่ทำลายชีวิตมนุษย์ มิได้ทำร้ายร่างกายและความเป็นไทย
 แก่คน แต่เป็นวธิชยคนซึ่งบางทกการรายนาใจชาติกไทยอย่างลกชง อนงยิท

เห็นควรวัดกรวยหรือยกส้อมยักส่วนบุคคลในทะเลนั้น เห็นว่าควรวัดหรือ
 ทำลายเรือสินค้าซึ่งเพียรระวางผาทพเรือที่ลอมอ่าวหรือฝั่ง ถ้าเช่นนั้นก็
 เสมอภัยให้ภัยหรือทำลายเรือค้าขายผายศักรูทั้งหมด เพราะการลอม
 อ่าวและลอมฝั่งเวลานี้ มีไต้ลอมอยู่ไกล ๆ กองทัพเรือที่เป็นกอง
 ลอมอาจตั้งอยู่ห่างอ่าวที่ลอมนั้นหลาย ๆ ร้อยไมล์ มีเรือตระเวนตึก
 ต่อกันเป็นชั้น ๆ ทิวทะเลที่ไกลเคียง ถ้าเรือค้าขายผายชาติก็เพียรระ
 วางผาทลอม แม้จะยังอยู่ห่างอ่าวอีกไกล ก็นับว่าเพียรระผาเสียแล้ว
 เมอเช่น เช่นนี้เรือค้าขายผายศักรู ซึ่งอยู่นอกเขตที่ลอมนั้นแทบจะ
 ไม่มี หรือถ้ามีก็ไม่ควรคองค้ำง ถ้าจะส่งเรือไปจับคงจะเสียค่าจับ
 มากกว่าราคาสินค้าที่จับได้

การสงครามในทะเลมีคำกล่าวเป็นคำที่ว่า ความยิ่งใหญ่ใน
 ทะเล คือความมีกำลังกว่าชาติกันอย่างเฉียบขาดนั้น เป็นเครื่องข่มกัน
 การค้าขายทางทะเลของชาติที่เป็นใหญ่นั้นอย่างที่สุด และเป็นเครื่อง
 จำเป็นแก่การทำลายการค้าขายของชาติให้เรียวแรงถึงเป็นผลให้กำวาย
 ใจศักรูได้ การสงครามนั้นมีใช้คตที่เขาเข้มแข็งกัน เป็นเรื่องที่ทำ
 ร้ายกันอย่างเรียวแรงที่สุด นายพลเรือมหัน (๑) กล่าวว่ามีองใดถูก

(๑) นายพลเรือมหัน (Abmiral Mahan) ที่ออกนามในที่นี้เป็น
 นายพลเรือในกองทัพเรืออเมริกันผู้มชือเสียง เป็นผู้แต่งหนังสือแสดงเรื่อง
 อำนาจในทะเล อันเป็นหนังสือซึ่งผู้ศึกษาการรบทางเรือนับถือเป็นอันมาก

รยทวนการค้าขายอย่างรุนแรง เมืองนั้นย่อมได้รบความเดือดร้อนเขิน
 อื่นมาก การรยทวนการค้าขายนี้ แม้จะมีใช้ความมุ่งหมายข้อต้นแห่ง
 การสงครามก็จริง แต่เป็นวิถีการรบซำคักอย่างสำคัญ ถ้าสงครามยังไม่
 เลิกครายไค การรยทวนการค้าขายของซำคักก็คงยังไม่เลิกคราย
 นั้น แต่ถ้าผู้ใดคิดว่าระชมชี่ซำคัก ไคควยวิธรยทวนการค้าขายวิธเคียว
 ผู้คนคงจะคิดผิด และถ้าอธิบายว่าจะเอาชยวอินไคควยเปลืองเงินน้อย
 ก็ยังเป็นความเข้าใจผิดซึ่งน่าจะเป็นเหตุให้เกิดภัยอย่างแรงที่เคียว

ในท้นเราเห็นข้อสำคัญของความเขินใหญ่ในทะเลว่ามีผลไคหลาย
 ทาง ถ้าชาติที่ท่าสงครามไม่คิดระแย่งความเขินใหญ่ในทะเลมาถือไว้
 และไม่มิกองทัพเรือมีกำลังพอจะแย่งไค แต่คิดระชมชี่ซำคักควยวิธ
 ลอยท่าลายการค้าขายทางทะเลตามโอกาสที่จะทำได้ ไชร์ ถ้าพวกเขา
 พงศาวการเขินหลัก ก็น่าจะเห็นว่าไม่อาจทำสำเร็จไค เพราะทัพเรือของ
 ตนมีกำลังน้อยกว่าซำคัก ถ้าออกทะเลกว้างข้อยนกกก็ระแพภัยตนเอง
 ส่วนการค้าขายทางทะเลของชาติที่ทัพเรืออ่อนนั้น คงจะสูญหายไป
 เสียแต่เมื่อเริ่มสงครามนั้นแล้ว ถึงจะลอบทำรายการค้าขายของซำคัก
 ไคยาก็คงยังน้อยกว่าการค้าขายของตนเองที่เสียไป นายพลเรือมหัน
 ทล่าวว่า เมื่อคราวอังกฤษรบกับฝรั่งเศสครั้งจลาจล และเมื่อครั้ง
 ฝรั่งเศสเป็นอธิราชยนั้น อังกฤษเสียการค้าขายเพราะซำคักเพียงร้อย
 ละ ๒ ครั้ง แต่ขยเรือศัทรุและสินค้าไคพอด่วงราคากันไคย่าง ระวัง
 สงครามครั้งนั้นการค้าขายทางทะเลของอังกฤษจำเวญุขนเท่าตัว การ
 ค้าขายทางทะเลของฝรั่งเศสขยเป็นไป การค้าขายทางทะเลของชาติ

ที่ท่าสงครามนั้น มีช่องอันตราย มากและน้อยตามส่วนความเข็นใหญ่
 ในทะเลของกองทัพเรือแห่งชาติซึ่งเป็นเจ้าของการค้าขายนั้น เมื่อครั้ง
 อเมริกาอังกฤษเพื่อความเป็นอิสระนั้น ทหารเรืออังกฤษเป็นใหญ่
 ในทะเลที่จริง แต่ทหารเรืออเมริกาเพียงความเข็นใหญ่นั้นอย่างเร็วแรง
 การค้าขายทางทะเลของอังกฤษจึงถูกรบกวนมาก จนถึงเรือค้าขายซึ่ง
 เกิรมาทางตะวันออกของเสียค่าประกันถึงร้อยละ ๓๕ ก็นั้น ส่วนคราว
 วนะไปเลียนนั้นคงเสียไม่ถึงครึ่งจำนวนนั้น

ข้อความที่กล่าวมานั้นแสดงโดยมีพงศาวดารเป็นที่อ้าง ว่าชาติสอง
 ชาติซึ่งทำสงครามกันในทะเลนั้น ชาติไหนแย่งได้ซึ่งความเข็นใหญ่
 ในทะเล และรักษาความเข็นใหญ่ นั้นไว้ได้ โดยกวดขัน ชาตินั้น
 ย่อมทำความเข็นใหญ่ให้แก่การค้าขายทางทะเลของชาติที่เป็นศัตรู ฝ่าย
 การค้าขายของผู้เข็นใหญ่ในทะเลนั้น แม้จะเป็นอันตรายบ้างเป็นครั้ง
 เป็นคราว ก็ไม่ถึงแก่ความล้มเหลวเป็นเหตุถ่วงความแพ้ชนะกันได้
 เมื่อสิ้นสงครามแล้วการค้าขายของชาติที่เข็นใหญ่ในทะเลกลับจะยิ่ง
 จำเวญชนกว่าแต่ก่อนเสียอีก

คำสั่งสอนของพงศาวดาร มนุษย์คงที่กล่าวมาแต่วัน แต่เรามี
 จะฟังคำสั่งสอนของพงศาวดารอยู่อย่างเดียวก็น่าไม่ได้ เพราะเหตุการรบทาง
 เรือในเวลานี้ใช้วิธีผิดกษัตริย์ที่เคยมีในพงศาวดารเข็นอันมาก วิธีรบก็
 โอกาสที่จะทำอันตรายแก่กันก็ ธารุ่อกก็ ชัดสัญญาจะวางชาติก็
 บ่อนผิดกันไปหมด จำต้องเอาความเปลี่ยนแปลง ๆ มาประกอบคำวิถึ
 การกล่าวผิดจึงจะก่อขึ้นน้อยลง

ขอตนวิดิแต่งเรือไปรเวต คือเรือซึ่งเป็นสมบัติส่วนตัวบุคคล ให้
เป็นเรือรบและใช้ไปเที่ยวบรรณทำลายเรือค้าขายของข้าศึก เรียกว่า
เรือไปรเวตเคียนั้น เลิกมาช้านานแล้ว เรือไปรเวตเคียนั้นแต่ก่อนเป็น
เครื่องมือสำคัญ ของชาติที่มีภพ เรือกำลังน้อย อาจใช้เรือไปรเวตเคียนั้น
เที่ยวแล่ตลอบทำร้ายการค้าขายของข้าศึกได้มาก ครั้นใน ค.ศ. ๑๘๕๖
ชาติต่าง ๆ ได้ตกลงกันในหนังสือสัญญาทำที่กรุงปารีส เลิกการใช้เรือ
ไปรเวตเคียนั้น มีชาติใหญ่ไม่เห็นด้วยและไม่ยอมลงชื่อข้าง คืออเมริกา
และสเปน แต่เมื่ออเมริกาและสเปนทำสงครามกันใน ค.ศ. ๑๘๕๘
ก็หาได้ใช้เรือไปรเวตเคียนั้นไม่ เพราะฉะนั้นเรือไปรเวตเคียนั้นอย่างเก่านี้
ว่าเป็นอันสิ้นไป แต่การที่เรือค้าขายให้เป็นเรือรบขึ้นในเวลาสงคราม
นั้น เป็นรูปการที่เกกชนใหม่ มีปัญหาว่าเรือค้าขายที่กำลังเดินทางอยู่นั้น
จะจัดให้เป็นเรือรบขึ้นกลางทางได้หรือไม่ ปัญหาข้อนี้สมาคมที่กรุงเฮก
เมื่อประชุมครั้งที่ ๒ (ค.ศ. ๑๘๖๗) ทั้งข้อสัญญาล้อมไว้มีความดังนี้

(๑) เรือค้าขายซึ่งแปลงเป็นเรือรบนั้น จะมีอำนาจและหน้าที่
อย่างเรือรบได้ต่อเมื่อเรอนั้นอยู่ในบังคับบัญชาโดยตรง และอยู่ในความ
รับผิดชอบของชาติซึ่งเป็นเจ้าของธงในเรือนั้น

(๒) เรือค้าขายซึ่งแปลงเป็นเรือรบ ต้อง แต่ง เครื่องหมาย
เรือรบแห่งชาติของตน

(๓) นายเรือ ต้อง เป็น ข้าราชการ และได้รับแต่งตั้ง ตามระเบียบ
ทั้งต้องมีชื่ออยู่ในทำเนียบนายทหารในกองทัพเรือ

(๔) คนในเรือต้องอยู่ในวินัยทหาร

(๕) เรือค้าขายซึ่งแปลงเป็นเรือรบต้องปฏิบัติตามวินัย และ
ธรรมเนียมการสงครามทุกประการ

(๖) ชาติที่ทำความดีแปลงเรือค้าขายเป็นเรือรบ ต้อง
ประกาศในบัญชีเรือรบไทยเร็ว

ความ ๖ ข้อนชาติที่มีทัพเรือใหญ่โตลงชื่อเป็นสัญญาทุกชาติ
สัญญานี้ให้โอกาสให้แปลงเรือค้าขายเป็นเรือรบออกทำร้ายชาติใด
แต่เมื่อชาติกยงไม่ทันรู้ตัวจริง แต่เมื่อใดทำร้ายใครตรงหน้าแล้วจะทำ
ครึ่งที่สองอีกนั้นเห็นจะยากนัก เรือชนิดนั้นเมื่อยังเป็นเรือค้าขายอยู่ที่อา
ริยธานและเครื่องกำเป็นต่าง ๆ ใด ในอ่าวที่เขมเมืองกลาง ครั้นใดของ
ที่ทำการแลวกกลายเป็นเรือรบออกทำร้ายการค้าขายของชาติใด แต่
เมื่อทำเช่นนั้นแล้วจะกลับไปอ่าวเดิม โดยหวังจะทำกาเช่นนั้นซ้ำอีกครึ่ง
หนึ่งก็ไม่ได้ เพราะจะแปลงตัวเป็นเรือรบวนั้น เป็นเรือค้าขายพ่วงนั้นแล้ว
กลับไปเป็นเรือรบนั้น ไม่ได้

ตัวอย่างการแปลงเรือค้าขายเป็นเรือรบในเวลาเกิดทางนั้น มีเมื่อ
ครั้งรัสเซียช่วยยกขบวน เรือที่แปลงนั้น ๒ ลำชื่อ "บีเคอร์สเบิร์ก" ลำ ๓
"สโมเดินชก" ลำ ๓ เป็นขบวนหาชนไปถึงสมาคมกรุงเฮก สมาคม
กรุงเฮกหาว่าอภัยที่ความเห็นให้เป็นที่พอใจทั่วไปไม่ได้ จึงลงอาวรณ์
กดาไว้ว่า "ชาติที่ทำความดีไม่ได้ตกลงกันไว้ว่า การแปลงเรือ
ค้าขายเป็นเรือรบนั้นจะอนุญาตให้แปลงในเวลาเกิดทางได้หรือไม่ เหตุ
ฉะนั้นจึงตกลงความเข้าใจกันว่า ปัญหาเรื่องที่จะแปลงนั้นให้อยู่นอก
เขตที่สัญญานี้ และไม่เกี่ยวข้องกับข้อความซึ่งบัญญัติต่อไป"

ความที่กล่าวข้างบนนี้แสดงว่า การเลิกเรือไปรเวเดียนั้น ถึงจะมีเรือชนิดอื่นมาแทนก็ยังเป็นประโยชน์แก่ชาติซึ่งกองทัพเรือเป็นใหญ่อยู่ในทะเลในเวลาสงคราม

ข้อ ๒ ความเปลี่ยนอีกอย่างหนึ่งซึ่งทำให้รูปการในเวลาอันผิดไปจากรูปการในพงศาวดาร คือเรือแล่นใบ เคียวนเกอยจะไม่มี เป็นเหตุให้การทำลายและการรักษาการค้าขายในทะเลเปลี่ยนไปอีกอย่างหนึ่ง คือในเวลาเมื่อยังใช้เรือใบอยู่นั้น เรือทั้งหลายต้องแล่นตามทางลม ต้องลกละยวและกระຈักกระຈายกันไปในทะเลกว้าง เรือรบของชาติที่ทัพเรืออื่นนั้น เมื่อแล่นหาเรือค้าขายของชาติใดในทะเลกว้างก็พบได้ทั่ว ๆ ไป และทั้งเมื่อแล่นอยู่ในที่กว้างก็หลบหลีกเรือรบวิธีที่ข้อยกว่า ส่วนในเวลาเมื่อใช้กรักร์ทางใต้ตรงไปตรงมาเสมอเหมือนว่าเป็นเส้นตรง ถ้าเรือลำใดเกินนอกเส้นนั้นก็แทบจะไม่พบประเรืออื่นเลยก็เคย เพราะฉะนั้นเรือรบของกองทัพฝ่ายอื่นถ้าจะทำร้ายศัตรูต้องไปคอยอยู่ในทางที่ศัตรูเกรงฝ่ายข้างศัตรูมากกว่ารักษาทางเหล่านั้น ได้ด้วย วิธีที่ระแวงและระมัดระวังเรือรบคมเรือค้าขายที่เกรงเป็นหมี่ เป็นเหล่ากันเป็นต้น ในการสงครามคราวนั้นเรือรบเยอรมันที่เกรงบนหลังน้ำ เช่นเรือเฮมเคนเป็นต้น เคยวิ่งเคียวเคียวอยู่ในทะเลก็ทำลายเรือค้าขายของชาติอื่นได้มากแล้ว แต่ถ้าจะเทียบส่วนกันจำนวนเรือที่เคียวอยู่ในทะเลเหล่านั้นก็น้อยกว่าน้อย

ข้อ ๓ ในเวลานั้นเรือใช้ถ่าน เมื่อออกเคียวทำร้ายเรือค้าขายศัตรูจะไปไกลเกินกำหนดถ่านที่ม ในเรือไม่ได้ เมื่อยังใช้เรือใบอยู่นั้นไม่ต้องมีขกคนขอน เรือรบของชาติที่ทัพเรืออื่นออกเคียวทะเลเพื่อทำลายเรือ

คำขายของข้าศึกนั้น ต้องกำหนดว่าต้องมีถ่านเหลือพอที่จะเตรีกสยเข้า
 อ่าวของคนquemกร จะไปไกลจนถ่านเหลือไม่พอหนข้าศึกกสยเข้าบ้าน
 นั้นไม่ได้ วิถีที่มีเรือถ่านตามไปส่งเรือรบกลางทะเลนั้น ก็เป็นวิถีที่
 ไคย้าง แต่ประกอบด้วยภัย เพราะถ่านข้าศึกมาพบเวลาที่กำลังชนถ่าน
 ถ้ายถ่านน้อย ก็อาจทำร้ายไคตนตทั้งเรือรบทั้งเรือถ่าน จะเอาตัวรอด
 นั้นยาก อนึ่งเรือที่บรรทุกถ่านไปส่งเรือรบนั้น อาจถูกขยกลางทางก็ยงไค
 และถ่านเช่นเช่นนั้น เรือรบที่นไคให้ไปคอยรับถ่าน ไปคอยไม่พบเรือถ่าน
 ก็อาจเปลี่ยงปล้ำด้วยประการต่าง ๆ การส่งถ่านกันกลางทะเลเช่น
 กล่าวนั้น อาจสำเรีกรงหนงก็ไคสองกรงก็ไคสามกรงหรือสี่กรงก็ยงไค
 แต่คงจะเกิดเหตุถึงล้มกรงหนงเป็นแน่ เพราะข้าศึกมากกว่าและมี
 กำลังกว่า คงจะตามกันจนไค

ข้อ ๔ เรือรบในเวลาถ่านพพบเรือค้าขายฝ่ายอริ จะขยส่งไปให้ศาล
 ทกสสินหรือจะทำลายให้ล้มจมเสียก็ยากกว่าแต่ก่อน ถ้าขยไคและส่งให้ไป
 เข้าอ่าวฝ่ายคนเพื่อส่งศาล ก็จะต้องแย่งกำลังในเรือรบให้คุมไป หรือ
 มีฉนวนในเรือรบต้องแล่นคุมไปจนถึงอ่าว เมื่อทัพเรือข้าศึกมีกำลังกว่าก็
 อาจพยกันกลางทาง ฝ่ายอ่อนกำลังอาจถูกทำตายหรืออาจถูกขยอกชั้น
 หนึ่ง การแย่งกำลังคือนายทหารและพลทหาร ให้ไปคุมเรือที่ขยไคนั้น
 ในเวลานั้นไม่ยงคยงแต่ก่อน เพราะเรือรบเคียวนต้อง ไคคนทพกทสำหรับ
 การในเรือั้นแต่ละอย่าง ๆ โดยฉะเพาะ ไม่มีทในลำเรือสำหรับบรรทุก
 คนไปเพื่อการรบที่จะเกิดมีมาในทะเล ถ้าแย่งคนไปคุมเรือที่ขยไค
 ก็ระชาทคนประจำการในเรือรบ เหตุฉนวนนั้นถ้าขยเรือข้าศึกไคก็มักจะต้อง

ทำลายลำเรือและสินค้าเสีย เรือและสินค้าซึ่งดำงยไปถึงอ่าวไค้จะเขียน
 ประโยชน์นั้นก็ไม่เป็นประโยชน์ และเมื่อจะทำลายลำเรือนั้น อรรถนิยาม
 ก่อนสงครามคราวนี้ เป็นไปในทางที่เรือรบต้องรบกันในเรือที่จะทำลายนั้น
 ชนเรือรบไปด้วย เรือรบจะก่อหาค่าในลำเรือให้คนอยู่มากขึ้น และทำ
 อาหารให้กินมากขึ้น ถ้าเรือที่ทำลายเสียนั้นเป็นเรือที่มคนโดยสาวทั้งหญิง
 และชายการที่รบคนชนเรือรบก็ยิ่งลำบาก ถ้าแล่นไปพบเรือรบของรบทั้ง
 คนแน่น ๆ ก็ยิ่งลำบากมากขึ้น ปัญหาของเรือเอมเคนแก่ด้วยวิสัยเรือ
 ที่เป็นสมบัติของข้าศึกให้จมเสียบ้างปล่อยไปบ้าง แล้วอนุญาตให้เรือที่
 ปล่อยไปนั้นรบคนในเรือที่จมไปส่งชนบก วิถีเรือเอมเคนทำนั้นเป็นวิถี
 แต่ทำได้จำเพาะในเวลาข้าศึกยังไม่ใกล้ส่งเรือเร็วมาได้ ยังไม่ควรนับว่า
 เป็นแน่ที่จะทำได้ทุกลำเรือรบ

การรบครั้งนมเรือแล่น ไค้เข้าเต็มเข้ามาอีกชนิดหนึ่ง เรือค้ำน้ำถ้า
 พบเรือค้าขายของข้าศึก จะแย่งคนให้จมไปส่งอ่าว คนก็ไม่พอ จะแล่น
 ตามจมไปไค้ น้ำ ก็แล่นไม่ทัน จะแล่นหลังน้ำก็แล่นทันข้างไม่ทันข้าง
 และประกอบด้วยอันตราย จะรบคนในเรือค้าขายไปเป็นทะเลยกก็รบไม่ได้
 เพราะเรือเล็ก ยังมีทางเหลืออยู่อีกแต่เพียงสองทาง คือปล่อยเรือ
 ค้ำขายนั้นไป โดยสวัสดิภาพ หรือทำลายเสียทั้งเรือและชีวิตคนในเรือนั้น
 ข้อที่ว่าทำอย่างไรจะถูกนั้นเป็นปัญหาใหญ่ ไค้ในเวลา

การทำลายเรือค้าขายด้วยคอรบี ไค้ หรือขันทมิไปในเรือคอรบี ไค้
 นั้นเป็นวิถีที่คิดใหม่ แต่เรือคอรบี ไค้ซึ่งแล่นขนหลังน้ำนั้น ไม่ปรากฏ
 ว่าเป็นเครื่องมอซึ่งฝ่ายที่มีกำลังอ่อน ใช้รบกวนการค้าขายของฝ่ายที่

เป็นใหญ่ในทะเลใต้ก็น้อย ส่วนเรือแล่นไต้หน้าปรากฏในสงคราม
 ทรานว่าเป็นเครื่องมอทำลายการค้าขายของศัตรูได้ไม่น้อย แต่ทำได้
 จำเพาะในแดนที่ไม่สู้กว้าง ข้าศึกหารู้ตัวว่าตรงไหนเป็นแดนภัย และ
 หารู้การขบถกันได้พิเศษ การขบถกันพิเศษนั้นใช้ว่าจะคุ้มอันตราย
 ไต่ทเคียวก็หาไม่ แต่ต้องกล่าวว่าจะคุ้มได้มาก อนึ่งเรือทำนั้นปรากฏ
 ว่าลุ่มมไปเองมากเหมือนกัน รวมความว่าความเปลี่ยนแปลงทั้งปวง
 รวมทั้งคอร์รัปชันและเรือแล่นไต้หน้า ยังไม่ปรากฏว่าเป็นเหตุให้ชาติที่พิ
 เรอมีกำลังอ่อนทำร้าย การค้าขายของชาติที่เป็นใหญ่ในทะเลใต้ร้ายแรง
 ถึงแก่จะตั้งความแพ้วความชนะกันได้ การค้าขายในทะเลของชาติที่
 ทำสงครามจะทรงอยู่ได้ก็เพราะมีกองทัพเรือมีกำลังกว่าข้าศึก มีอำนาจ
 ในทะเล ถ้าไม่เช่นนั้นก็คงจะสลายไป

โรงเรียนโสตถาภิบาลนครราชสีมา
ถนนราชบุรินทร์ เขตเทศบาลนคร

๒๐ / ๓ / ๒๕๖